

## عظمت رحلت رسول خدا (ص) و شهادت فرزندش حسین (ع)

### رحلت پیامبر (ص) عظیم‌ترین مصیبت در تاریخ بشر

در جریان مبعث حضرت رسول (ص) دعای معروفی را بزرگان نقل کرده‌اند و در آن دعا به خدا سوگند داده شده که: «إِنِّي أَسْأَلُكَ بِالتَّجَلَّى الْأَعْظَمِ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ»؛ در شب مبعث، سخن از تجلی اعظم ذات اقدس اله است؛ زیرا کسی که مظهر اسم اعظم است، به بعثت رسیده است.

چنین کسی در پایان ماه صفر که مظهر اسم اعظم است به مُسمای راستین این اسم، رحلت و هجرت کرد و به لقای او پیوست. از این جهت رحلت آن حضرت خاطره تلخ جهانی را به همراه دارد.

### تلخ‌ترین مصیبت

وجود مبارک امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام) در رخداد تلخ درگذشت پیغمبر اکرم (ص) می‌فرماید: «لَقَدْ انْقَطَعَ بِمَوْتِكَ مَا لَمْ يَنْقَطِعْ بِمَوْتِ غَيْرِكَ مِنَ التُّبُوَّةِ وَالْإِنْبَاءِ وَ أَخْبَارِ السَّمَاءِ»؛ با رحلت تو اموری از پیامبری و پیام رسانی و اخبار آسمانی، قطع شد که با مرگ غیر تو، قطع نشده بود. عرض کرد: یا رسول الله! با رحلت شما چیزی قطع شد که با رحلت احدی منقطع نمی‌شد؛ یعنی اولیاء و انبیای قبلی اگر رحلت می‌کردند، امید بعثت خاتم وجود داشت؛ اما پیامبر اکرم (ص) که پیامبر خاتم است، بعد از رحلت

---

۱. المصباح (کفعمی). ص ۵۳۵

۲. نهج البلاغه، خطبه ۲۳۵

او یقیناً نبوت و جریان تشریحی نخواهد آمد، لذا خاطره رحلت پیامبر اکرم (ص) تلخ‌ترین خاطره است. از سوی دیگر از همسر رسول اکرم شنیده شد که: «كَانَ خُلُقُهُ الْقُرْآنَ»؛ اخلاقش اخلاق قرآنی بود، و چون قرآن مهیمن بر سایر کتب هست،<sup>۲</sup> و خلق رسول اکرم هم مطابق با قرآن بود، پس اخلاق او مهیمن بر اخلاق همه انبیاء و اولیاء بود و چون بعد از او پیامبری نمی‌آید، با رحلت آن حضرت به حسب ظاهر، جوامع بشری از چنین خلق مهیمنی محروم شده‌اند؛ لذا مصیبت او تلخ‌ترین مصیبت است.

### عظمت مصیبت ارتحال پیامبر اکرم (ص)

امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) درباره مصیبت رسول اکرم (ص) می‌فرماید: هر مصیبتی در برابر مصیبت تو جلیل است؛ «جلل» یعنی حقیر. چون مصیبت تو جلیل است یعنی عظیم؛ «وَإِنَّ الْمُصَابَ بِكَ لَجَلِيلٌ وَإِنَّهُ قَبْلَكَ وَبَعْدَكَ لَجَلَلٌ»<sup>۳</sup>؛ مصیبت رحلت تو جلیل است و توان فرسا و عظیم، ولی مصیبت‌هایی که قبل از مصیبت شما اتفاق افتاد، یا بعد از مصیبت شما رخ می‌دهد جلیل است و حقیر. آن جلیل است و عظیم، ماسوای او جلیل است حقیر.

در بخش دیگر به رخداد تلخ رحلت رسول اکرم (ص) اشاره کرد و به پیغمبر خطاب کرد:

«خَصَّصْتَ حَتَّى صِرْتَ مُسَلِّياً عَمَّنْ سِوَاكَ وَ عَمَّمْتَ حَتَّى صَارَ النَّاسُ فَيْكَ سِوَاءً»<sup>۴</sup>؛ مصیبت تو، از طرفی

---

۱. النهایة (فی غریب الحدیث و الأثر)، ج ۲، ص ۷۰

۲. سوره مائده، آیه ۴۸

۳. نهج البلاغه، حکمت ۲۹۲

۴. نهج البلاغه، خطبه ۲۳۵

خاص است که باعث تسلی در برابر سایر مصیبت‌هاست، و از طرف دیگر عمومی است چراکه همه را در عزایت یکسان عزادار کرده است. هیچ مصیبتی همتای مصیبت تو نیست، و اگر مصیبت‌هایی غیر از مصیبت تو اتفاق بیفتد، ما در پرتو مصیبت تو آن را تحمل می‌کنیم، چون آن مصیبت‌ها اندک است. جنبه عمومی بودن مصیبت تو آن است که همگان در کنار سفره «رحمة للعالمین» تو، طُرفی بستند. وقتی خدا فرماید: ﴿مَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ﴾<sup>۱</sup>؛ ما تو را برای همه مردم فرستادیم، بگوید: ﴿مَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾<sup>۲</sup>؛ بنابراین رحلت تو برای جهانیان غمبار است، لذا همگان از این جهت مصیبت زده‌اند.

### درود و ثنای ملائکه بر پیامبر (ص)

حضرت امیرالمومنین (ع) درباره غسل بدن مطهر پیغمبر (ص) فرمود: «لَقَدْ وُئِيتُ غُسْلَهُ صَ وَالْمَلَائِكَةُ أَعْوَانِي ضَجَّتِ الدَّارُ وَالْأَفْنِيَةُ مَلَأَ يَهْبِطُ وَمَلَأَ يَعْجُرُ»<sup>۳</sup>؛ یعنی من متولی غسل پیغمبر اکرم (ص) بودم، و فرشتگان مرا در این تغسیل کمک می‌کردند و در و دیوار خانه ضجه و فریاد می‌زد. عده‌ای از ملائکه فرود می‌آمدند، و عده‌ای بالا می‌رفتند، «وَمَا فَارَقَتْ سَمْعِي هَيْئَةً مِنْهُمْ يُصَلُّونَ عَلَيْهِ حَتَّى وَارَيْنَاهُ فِي ضَرِيحِهِ»<sup>۴</sup>؛ و در تمام این مدت که مشغول غسل بدن مطهر پیغمبر اکرم بودم صدای که بر او صلوات می‌فرستادند، از گوش‌هایم جدا نمی‌شد، تا اینکه بدن مطهر پیغمبر را به خاک سپردیم.

۱. سوره سبأ، آیه ۲۸

۲. سوره انبیاء، آیه ۱۰۷

۳. نهج البلاغه، خطبه ۱۹۷

۴. همان

در چنین حالتی که وجود مبارک امیرالمؤمنین مشغول تغسیل بدن مطهر است و مرتب ملائکه او را کمک می‌کنند و بر پیغمبر درود می‌فرستند؛ امیرالمؤمنین به پیغمبر عرض کرد: «أَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي اذْكُرْنَا عِنْدَ رَبِّكَ وَ اجْعَلْنَا مِنْ بَالِكَ»؛ پدر و مادر فدای تو! اکنون که به لقای خدا بار یافتی ما را در محضر پروردگارت به یاد بیاور؛ و ما را در خاطر خود نگهدار.

## وظیفه مسلمانان پس از ارتحال رسول اکرم (ص)

وظیفه‌ای که امت اسلامی بعد از رحلت پیغمبر (ص) داشته و دارند همان است که در این بخش از آیات قرآن کریم به آن اشاره شده که؛ ﴿أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ﴾<sup>۲</sup>؛ آیا اگر پیامبر بمیرد و یا کشته شود شما به گذشته تان باز می‌گردید؟ بالاخره پیامبر از آن جهت که انسان است، هیچ انسانی در جهان ناسوت ماندنی نیست. و اگر زندگی دنیا ابدی می‌بود، وسیله هدف می‌شد که این کار باطلی بود؛ در حالی که زندگی برای رسیدن به جهان آخرت است.

چون رحلت آن پیامبر قطعی است همانند دیگران، لذا در این زمینه ذات اقدس اله به امت اسلامی هشدار داد؛ فرمود: مبدا بعد از رحلت آن حضرت به عقب برگردید؛ گرفتار جاهلیت جدید یا جاهلیت کهن و کفر و ارتداد بشوید. بنابراین وظیفه ما همان است که خودش به ما دستور داد: «إِنِّي تَارِكٌ فَيْكُمْ التَّقْلِينَ كِتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِي»<sup>۳</sup>؛ من در بین شما دو چیز گران‌بها در میان شما وامی‌گذارم؛ کتاب خدا و

---

۱. نهج البلاغه، خطبه ۲۳۵

۲. سوره آل عمران، آیه ۱۴۴

۳. کتاب سلیم بن قیس الهمالی، ج ۲، ص ۶۴۷

خاندانم. ارتجاع، ارتداد، برگشت به جاهلیت جدید یا جاهلیت کهن؛ همه اینها بر خلاف ره آورد آن حضرت است.

مصیبت پیامبر به قدری سنگین است که بعثت او به همان اندازه سنگین بود. اگر بعثت او تجلی اعظم «هو الظاهر» بود، رحلت او هم تجلی اعظم «هو الباطن» است. این انسان کامل است که از نشئه ظهور به نشئه غیبت هجرت کرده است و در حقیقت ما غائب از اوئیم، نه او. او همه اعمال و شئون ما را می‌نگرد، اعمال ما بر آن حضرت عرضه می‌شود.

### حسین بن علی (ع) وارث همه انبیاء

سرّ تکریم سالار شهیدان را در زیارت اربعین آن حضرت، از زبان امام صادق (علیه السلام) می‌توان فهمید. زیرا وجود مبارک امام ششم، که رئیس مذهب ماست، فرمود: روز اربعین که شد حسین بن علی بن ابیطالب را زیارت کنید. هنگامی که آفتاب برآمد، این زیارتنامه را می‌خوانید، بعد دو رکعت نماز زیارت می‌خوانید و حاجت‌های خود را از ذات اقدس اله مسألت می‌کنید.

در آن زیارت عرض می‌کنید: خدایا؛ حسین بن علی بن ابیطالب وارث همه انبیاست؛ «أَعْطَيْتَهُ مَوَارِيثَ الْأَنْبِيَاءِ»؛ میراث‌های تمام انبیاء را به او دادی. یعنی هر چه را که آدم، نوح، ابراهیم، موسی، عیسی و انبیاء دیگر داشتند، تو به حسین بن علی به عنوان ارث اعطا کردی و او هم چون وارث بود، راه انبیاء را طی کرد.

به خدا عرض می‌کنیم: خدایا؛ حسین بن علی را وارث انبیاء کردی. هر چه را به انبیاء دادی به او

---

۱. مصباح المتهجد، ج ۲، ص ۷۸۸

هم دادی. «فَاعْذَرَ فِي الدُّعَاءِ وَ مَنَعَ النَّصْحَ»؛ پس راه عذر آوردن را بست و نصیحت را تمام کرد. او راه عذر دیگران را بسته است. هیچ کس نمی‌تواند عذر بیاورد که من نمی‌دانستم؛ چون حضرت، نامه نوشت، پیام فرستاد، سخنرانی کرد؛ در مدینه و مکه سخنرانی کرد. فاصله سیصد فرسخی مدینه تا کربلا سخنرانی کرد. هیچ کسی نیست که بگوید من نمی‌دانستم. «فَاعْذَرَ فِي الدُّعَاءِ» یعنی در دعوت کردن، در راهنمایی کردن، راه عذر آوردن را بسته است. «وَمَنَعَ النَّصْحَ»؛ نصیحت کرد، پند داد، موعظه کرد. آنجا که برهان لازم بود دلیل اقامه کرد، آنجا که پند لازم بود موعظت داد و مانند آن.

وقتی دید پند و موعظه اثر نمی‌کند، و خون می‌خواهد، خون داد. این را وجود مبارک امام ششم فرمود: در اربعین ابی عبدالله به خدا عرض کنید: خدایا؛ حسین بن علی «بَدَلَ مُهْجَتَهُ فَيْكَ لَيْسَتْ نَفْسٌ عِبَادَكَ مِنْ الْجَهَالَةِ وَ حَيْرَةِ الضَّلَالَةِ»؛ جانش را در راه تو داد تا بندگانت را از نادانی و سرگردانی در گمراهی نجات دهد. یعنی خون جگرش را داد، خون گلوی خود را داد، خون سر خود را داد، خون آن بچه شیرخوار را داد تا مردم را متدین و عالم کند.

لذا وجود مبارک امام ششم فرمود: روز اربعین که شد، بدانید چرا ما در پیشگاه حسین بن علی خاضعیم. به خدا عرض کنید: خدایا؛ حسین بن علی نصیحت کرد، سخنرانی و موعظه کرد، نامه نوشت، دستور داد، اثر نکرد. دید هیچ چاره ندارد، فقط خون می‌خواهد خون داد. «بَدَلَ مُهْجَتَهُ فَيْكَ لَيْسَتْ نَفْسٌ عِبَادَكَ». «استنقاذ» را معمولا برای نجات غریق می‌گویند. غریق یا کسی را که در آتش دارد می‌سوزد (در آتش غرق است)، این را نجات بدهید. فرمود حسین بن علی خون جگرش را داد تا مردم را عالم و

---

۱. همان

۲. همان

تزکیه کند (نجات دهد).

همین دو کاری که انبیاء می‌کردند؛ ﴿يُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾<sup>۱</sup>؛ پیامبر مردم را تزکیه و پاکسازی درونی می‌کند و کتاب و حکمت را تعلیمشان می‌نماید. همین دو کار در زیارت اربعین آمده. انبیاء آمدند مردم را آگاه و تربیت کنند. بعضی‌ها جاهلند، عالم نیستند. بعضی عالماند، ولی عادل نیستند. انبیاء آمدند ما را عالم عادل کنند. ﴿يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾<sup>۲</sup> یعنی ما را به مسائل دینی‌مان آشنا کنند، ﴿وَيُزَكِّيهِمْ﴾ یعنی ما را وارسته کنند.

وجود مبارک حسین بن علی هم خون داد تا مردم را از جهالت برهاند و عالم کند. تا مردم را عادل کند. هم راه خود را ببینند و طی کنند، هم راه کسی را نبندند. حالا روشن شد که چرا امام عسکری (علیه‌السلام) که فرمود: زیارت اربعین یکی از علائم پنج گانه تشیع مؤمنین است، به چه دلیل است.

---

۱. سوره آل عمران، آیه ۱۶۴

۲. سوره بقره، آیه ۱۲۹